

85. Yaşında "TBMM ve Nisabı Müzakere Kanunu"

Doç. Dr. Şeref İBA
Kanunlar ve Kararlar
Müdür Yardımcısı

Osmanlı'da parlamento, az çalışan; ama, çok tatil yapan bir siyasal kurumdu. Meclislerin, padişahın toplantı çağrısı olmaksızın, kendi başına toplantı yapabilmesi hukuken mümkün değildi. Meclisleri toplantıya çağırma yetkisi, dönemin anayasası tarafından padişahın mukaddes hakları arasında sayılmıştı.

23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da toplanan yeni Meclisin, 1 numaralı Kararı (Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sureti Teşekkülü Hakkında Heyeti Umumiye Kararı; Kavanin Dergisi-Kararlar, C.1, 411) uyarınca, dağıtılmış bulunan Meclis-i Mebusan üyelerinden gönüllü olarak katılmak isteyenlere de kucak açılmıştı.

Yeni kurulan TBMM ihtilalci bir kurum olmakla birlikte, bir yasama organı olarak usul hukukuna özen göstermiş, çalışmalarında Osmanlı parlamenter birikiminden yararlanmaya devam etmiştir. TBMM'nin, açılışından hemen üç gün sonra (26.4.1920) aldığı, "Meclis-i Mebusan Nizamname-i Dahilisinin Tadil Edilmek Sureti ile Tatbiki"ne ilişkin 7 numaralı Kararı (Kavanin Dergisi-Kararlar, C.1, 412), sözü edilen parlamenter devamlılığa hukuki dayanak sağlamıştır. Yeni Meclisin bu kararında, Osmanlı İçtüzüğü'nün hangi maddelerinin nasıl değiştirilerek uygulanacağı konusunda bir kayıt yoktur. Bununla birlikte, İçtüzükte daha sonradan bazı madde değişiklikleri veya tefsirleri yapıldığı ve Osmanlı'dan kalma içtüzüğün 1927 tarihli Dahili Nizamname'ye kadar yürürlükte kaldığı kesindir.

Osmanlı parlamentosu, toplantı düzeni yönünden parlamentonun sürekliliği ilkesinin çok uzağındaydı. Yılın büyük bir bölümünü tatil yaparak geçiriyordu. Oysa, TBMM'nin, kuruluş felsefesine uygun bir toplantı düzenine sahip olma zorunluluğu vardı. Anadolu ihtilaline her yön-

den liderlik ve önderlik etme sürecinde ise, TBMM'nin tatil yapma lüksü yoktu. Dolayısıyla, TBMM'nin sürekli açık olma ihtiyacı, Osmanlı parlamentoculuğunun 'aralıklı çalışma' düzeninin ters yüz edilmesini gerektirmişti.

İşte, Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal'in imzasıyla Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine sunulan ve orijinal hali 5 maddeden oluşan kanun layihası bu düşünceyle hazırlanmıştı. Kanun layihası, Mecliste okunduktan sonra "Kanunu Esasi Encümeni"ne havale edilmişti. (Zabıt Ceridesi, İ:57, 2.9.1336, C.1, s.419) Bundan iki gün sonra aynı konuları kapsayan ve 7 maddeden oluşan bir kanun teklifi de Bayazıt Mebusu Süleyman Sudi ve 80 mebusun imzası ile verildi. Bu teklif ile Hükümetinki birleştirilerek müzakerelere başlandı. Hükümet teklifinin esbabı mucibe (gerekçe) mazbatasında, İstanbul Meclisinden katılanlarla birlikte üye sayısının 360'ı bulunduğu belirtilmiştir. (Zabıt Ceridesi, İ:58, 4.9.1336, C.4, s. 467) İki Birleşim boyunca yapılan uzun ve harareti görüşmelerde bazı değişiklik önermeleri de kabul edilmiş ve 157 milletvekilinin katıldığı oylama sonucunda, 4 çekimser, 24 red oyuna karşılık 129 kabul oyuyla Nisabı Müzakere Kanunu son şeklini almıştır. (Zabıt Ceridesi, İ:59, 5.9.1336, C.3, s.506)

Türk Parlamentoculuğunda bir reform niteliği taşıyan kanunun orijinal metni şöyledir:

"NİSABI MÜZAKERE KANUNU (Görüşme Yetersayı Kanunu)

(Ceride-i
Resmiye ile
Neşir ve
İlanı:21 Şubat
1337-No:3)

No:18

BİRİNCİ MADDE- Büyük Millet Meclisi, hilâfet ve saltanatın, vatan ve milletin istihlas ve istiklâlin-den ibaret olan gayesinin husulüne kadar şeraiati atıye dairesinde müstemirren inikat eder.

[MADDE 1.- Büyük Millet Meclisi, halifelik ve saltanatın, vatan ve milletin kurtarılması ve istiklâlin-den ibaret olan gayesi-

